

ומוכח דאזלינן בתר דעתייהו, והדרא קושיא דילמא הנשבע ראה גמל פורח מתכוון למה שהוא קורא גמל?

ודחינן: לא. מהכא לא מוכח מידי, כי איבעי ליה למשה להשביעם על דעת המקום ועל דעתו משום דעבודת כוכבים נמי איקרי אלוה, דכתיב "אלהי כסף ואלהי זהב", ומשום הכי היה צריך להשביעם על דעת המקום ועל דעתו.

ופרכינן: ולימא להו משה לישראל: קיימו תורה ולא היה צריך להשביעם על דעת המקום ועל דעתו, ומדלא עשה כן מוכח דיתכן דבני ישראל היו קוראים "תורה" לדברים שהם כנגד התורה לפיכך הוצרך להשביעם על דעת המקום, ומוכח דבסתמא נשבעים על דעתם?

ומשנינן: אם היה משה אומר "קיימו תורה", הם היו יכולים לומר שרק חדא תורה בלבד יקיימו, בעוד שצריך לקיים תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

ופרכינן: ולימא להו משה קיימו שתי תורות!?

ומשנינן: שמא יעלה על דעתם ששתי התורות הן תורת הטאת ותורת אשם, ולא היו נשבעים על שאר המצוות.

ופרכינן: ולימא להו קיימו כל התורה כולה!?

ומשנינן: דלמא מסקו אדעתייהו דעבודת כוכבים היא דאיקרי תורה. דאמר מר: חמורה עבודת כוכבים, שכל הכופר בה כמורה בכל התורה כולה, ויקבלו עליהם שלא לעבוד עבודת כוכבים בלבד, ולא את שאר המצוות.

ופרכינן: ולימא להו קיימו מצוה: ולא תהיה לכך משמעות אחרת?

ומשנינן: אי אמר הכי הווי מסקי אדעתייהו לקיים חדא מצוה בלבד.

ופרכינן: ולימא להו קיימו מצוות!?

ומשנינן: מצוות — תרתי בלבד משמע!

ופרכינן: ולימא להו קיימו כל המצוות כולן!?

ומשנינן: הוה משמע מצוות ציצית בלבד, דאמר מר שקולה מצוות ציצית כנגד כל המצוות כולן!

ופרכינן: ולימא להו קיימו שש מאות ושלוש עשרה מצוות!?

ומשנינן: ולטעמיך, שרצית לומר כי מה שאמר להם משה לא על דעתכם, הוא משום דילמא מסקי אדעתייהו מאי דבעו ומסקי ליה שמא וישבעו על כך, אמאי אמר להם משה שמשביעם על דעת המקום ועל דעתו למה לי? והרי כדי להוציא משבועה על דעתם די בדבר אחד, או על דעתו של משה, או על דעתו של מקום.

אלא, כך אמר משה לישראל: לא על דעתכם כט-ב אתם נשבעים, דהוי שבועה שיש לה היתר, אלא על דעת המקום ועל דעתי שהיא שבועה שאי אפשר להתירה, כי שבועה על דעת אחרים אי אפשר להתירה, שכל נדר ושבועה על דעת רבים אין להם התרה. ואמר להו משה הכי, כי היכי דלא תיהוי הפרה לשבועתייהו.

שנינו במשנה: ואם לא ראיתי נחש בקורת

בית הכר.

והוינן בה: וכי לא יתכן כדבר הזה? והא
ההוא נחש דהוה בשני שבור מלכא, הוה חד
נחש דאחזיק שהיה מסוגל לבלוע תליסר
אורוותא תיבנא, מלוא שלש עשרה אורוות
תבן.

ומשנינן: אמר שמואל הא דאמר כקורת בית
הבד כגון שנשבע שראה נחש בטררף,
שעשוי חריצים, כקורת בית הבד שיש בה
חריצים.

ומקשינן: כוללה נחשי נמי מיטרף טריפין?!

ומתריצין: הכא איירי כשנשבע שגבו טררף,
שהחריצים היו בגבו ואילו בשאר הנחשים
החריצים הם רק באיזור גרונום.

מתניתין:

שבועת ביטוי — נוהגת באנשים ובנשים,
בקרובים וברחוקים [כגון: אתן לקרוב או
לרחוק] בכשרין לעדות ובפסולין לעדות,
בפני בית דין ושלא בפני בית דין.

ונוהגת שבועה זאת רק אם הוא נשבע מפי
עצמו [או שהשביעהו אחרים ואמר אמן
דחשיב מפי עצמו], ולא כשמושבע מפי
אחרים, שאומרים לו: משביעים אנו אותך
שאכלת! וענה להם, לא אכלתי. כי שבועה
מפי אחרים נוהגת רק בשבועת העדות או
בשבועת הפקדון.

וחייבין על זדונה של שבועת ביטוי מכות,
ועל שגגתה קרבן עולה ויורד.

שבועת שוא — נוהגת באנשים ובנשים,
ברחוקים ובקרובים כגון שנשבע על קרובו

שהוא אשה, בכשרין להעיד ובפסולין
להעיד. בפני בית דין ושלא בפני בית דין.
ומפי עצמו בלבד ולא כשהשביעו אותו
אחרים.

וחייבין על זדונה של שבועת שוא מכות,
ועל שגגתה — פטור מקרבן!

אחת זו, שבועת ביטוי, ואחת זו, שבועת
שוא, המושבע מפי אחרים, חייב. וזאת, רק
כאשר השבועה מפי אחרים היא באופן
שנחשב כנשבע מפי עצמו. כיצד? אמר: לא
אכלתי היום, או לא הנחתי תפילין היום,
ואמר לו חברו: משביעך אני שכך היה!
ואמר אמן! הרי הוא חייב, משום שהאומר
אמן, נחשב כאילו הוציא שבועה מפיו, ואין
זה נחשב "מושבע מפי אחרים".

גמרא:

אמר שמואל: כל העונה אמן אחר שבועה
שמשביעו אדם אחר — כמוציא שבועה
בפיו דמי, דכתיב "ואמרה האשה אמן אמן?"
[ולקמן בדף לו א מבאר רש"י שהראיה
מסוטה היא מכך שחוץ מאמירת אמן אין
האשה אומרת דבר, וכתיב "והשביע הכהן
את האשה", וכיון שאין היא כופרת בדברי
הכהן, אין היא נחשבת כמושבעת מפי
אחרים, ובהכרח כח מה שאמר הכתוב
"והשביע הכהן" היינו שהיא מושבעת מפי
עצמה על ידי עניית אמן. ובשבועת העדות
או הפקדון מיקרי מושבע מפי אחרים משום
שכופרים בתביעה שהם נתבעים בשבועה,
שהתובע עדות מחברו, אומר: משביעך אני
שאתה יודע לי עדות! והנתבע עונה לו אין
אני יודע לך עדות! וכן בשבועת הפקדון,
התובע אומר: משביעך אני שאתה חייב לי!

והנתבע אומר: אין אני חייב לך].

אמר רב פפא משמיה דרבא: מתניתין וברייטא נמי דיקא שהעונה אמן אחר שבועה הרי הוא כמוציא שבועה מפיו. **דקתני במתניתין: שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים** משום שאין הנשים ראויות להעיד. **ברחוקים ולא בקרובים, בכשרין להעיד ולא בפסולין להעיד. ואינה נוהגת אלא בראויין להעיד, למעט מלך שאינו מעיד.**

ונוהגת שבועת העדות בין בפני בית דין, ובין שלא בפני בית דין היכא שנשבע העד את השבועה מפני עצמו. והיכא שהושבע העד מפני אחרים אינן חייבין עד שיכפרו בהן בידיעת העדות בבית דין, דברי רבי מאיר.

ומאידך תניא **בברייטא: שבועת העדות כיצד** — אמר לעדים בואו והעידוני. וענו לו: **שבועה שאין אנו יודעין לך עדות! או שאמרנו לו בלא שנשבעו: אין אנו יודעין לך עדות! והוא השביעם: משביע אני עליכם שאין אתם יודעים לי עדות, ואמרנו אמן, הרי בין שהיתה ההשבעה עם אמירת האמן בפני בית דין, בין שלא בפני בית דין, בין מפני עצמו, בין מפני אחרים, כיון שכפרו בהם הרי הם חייבין, דברי רבי מאיר!**

והרי קשיין מתניתין וברייטא אהרדי! דבמתניתין מחייב רבי מאיר במושבע מפני אחרים רק בכפירה בבית דין, ואילו בברייטא הוא מחייב אפילו שלא בפני בית דין. **אלא לאו, שמע מינה, הא דמיחייב בברייטא מושבע מפני אחרים אפילו שלא בבית דין**

הוא משום דענה אמן, וחשיב נשבע מפני עצמו, הא דמיחייב במתניתין רק בבית דין הוא משום דלא ענה אמן, דחשיב מושבע מפני אחרים, וחייב רק בבית דין.

ומסקינן: **שמע מינה!**

אמר רבינא משמיה דרבא: מתניתין דהכא נמי דיקא, שיש לחלק בין שעונה אמן דחשיב כנשבע מפני עצמו, ובין שאינו עונה אמן דחשיב מושבע מפני אחרים. דקא תני: שבועת ביטוי נוהגת באנשים ובנשים, ברחוקין ובקרובין, בכשרין ובפסולין, בפני בית דין ושלא בפני בית דין כאשר נשבע מפני עצמו.

ומשמע, מפני עצמו, אין. מפני אחרים, לא חייב. וקתני סיפא: זה זה מושבע מפני אחרים חייב! ואם כן, קשיין רישא וסיפא אהרדי?! **אלא לאו, שמע מינה, הא דענה אמן לאחר השבעתו של חבירו, דנחשב כאילו הוציא שבועה מפיו ולכן חייב אפילו בנשבע חוץ לבית דין. הא דלא ענה אמן.**

ותמהינן: **ואלא, שמואל דאמר כל העונה אמן אחר שבועה כמוציא שבועה מפיו דמי, מאי קא משמע לן? והא מוכח ממתניתין האי דינא?**

ומתרצינן: **שמואל, דוקא דמתניתין קא משמע לן, לאשמעינן דבשבועת ביטוי דקתני מפני עצמו, בדוקא קא תני, שמפי אחרים פטור עד שיאמר אמן, ואז הוא נחשב כמושבע מפני עצמו. וכן בסיפא, דקתני מושבע מפני אחרים חייב, הוא דוקא בענה אמן, ולא תימא דאורחא דמילתא נקט.**

הדרן עלך שבועות שתיים